

BESLUT

2017-12-22

Dnr: 17/01595

SAKEN

Lunchkot, P1, 2017-06-09, inslag om det brittiska parlamentsvalet; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget handlade om konsekvenserna av det brittiska parlamentsvalet. I inslaget sades bland annat följande.

(Programledare) – Och till sist, en partiledare som däremot har avgått efter resultatet i valet är ledaren för UKIP, varför då? (Utrikespolitisk kommentator) – [...] han går för att det här partiet nära på blev utraderat i det här valet. I förra valet 2015 hade dom tolv och en halv procent ungefär av väljarkåren, ungefär lika mycket som Sverigedemokraterna i Sverige, fast här fick dom inga mandat på grund av valsystemet, och hur det fungerar, nu fick dom två procent. Det är ju ett parti som är EU-fientligt, invandringskritiskt minst sagt, ofta åt det rent rasistiska hållet. Och dom har haft svårt att hitta en roll och hitta väljare efter brexit. Deras röster, fyra miljoner förra valet, har gått vidare åt annat håll. May hade hoppats att hon skulle få alltihop av dom. Det verkar som många har gått till Labour istället, och att det är en av förklaringarna till Labours framgångar nu.

ANMÄLAN

Anmälaren anser att UKIP felaktigt benämndes som EU-fientligt, invandringsfientligt och rasistiskt. Inslaget var utformat som ett ställningstagande mot UKIP och reportern hade svårt att dölja sin glädje över att UKIP förlorat sitt mandat. Anmälaren är också kritisk till att reportern jämförde UKIP:s valresultat med Sverigedemokraternas och anser att syftet var att skapa skuld genom sammankoppling och därigenom få Sverigedemokraterna att framstå som klandervärda.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför följande.

SR använder inte rutinmässigt epitet på politiska partier. SR:s uppgift är att konkretisera och förklara genom att om möjligt ge exempel på ett partis politik. När det gäller utrikesrapportering kan det dock ibland vara motiverat med etiketter på partier för att kortfattat kunna beskriva ett parti eller en politisk rörelse. Det finns olika skäl till det: för att öka begripligheten, ge publiken ett sammanhang och förklara likheter och skillnader mellan partier i olika länder. När redaktioner använder benämningar och epitet görs en sammanvägning av vad som framgår av officiella dokument, uttalanden av företrädare, bedömningar av forskare, experter och så vidare.

UKIP har sedan partiet bildades drivit stark EU-kritik och utträde ur unionen som sina huvudfrågor. Namnet syftar på just det, UK Independence Party. Partiet har vunnit störst framgångar i EU-parlamentsvalen även om UKIP också ställt upp i nationella val. UKIP drev frågan om brexit mycket hårt. Inför folkomröstningen om Storbritanniens eventuella utträde sa dåvarande partiledaren Nigel Farage bland annat att EU var en misslyckad union och en katastrofzon. SR anser att uttalanden som detta liksom UKIP:s genomgående kraftfulla kritik mot EU ger stöd för benämningen ”EU-fientligt”.

I UKIP:s valmanifest från 2015 står det uttryckligen följande. ”UKIP believes immigration is far too high. Seven million immigrants came to live in Britain under the last Labour government and another two million have arrived under the Tories. The pressure on housing and on public services such as schools, hospitals, transport networks, power and water supplies, is far too great. We must control immigration.”

Därefter följer en rad punkter som innefattar bland annat visumtvång för vissa grupper samt bland annat följande förslag.

- Förbud mot utbildade invandrare under fem år.
- Rätt till förmåner och permanent bostad först efter att ha betalat skatt och nationell försäkring i fem år.
- Tillåt brittiska företag att först anställa brittiska medborgare.
- Avvisa utlänningar som begår brott i England.
- Lokala myndigheter ska uppmanas att prioritera personer med stark lokal anknytning vid tilldelning av bostäder.
- Främja en enande brittisk kultur för alla som önskar identifiera sig med Storbritannien och brittiska värden.

UKIP:s uttalade invandringsmotstånd har vid flera tillfällen tagit sig uttryck i uttalanden och kampanjer som varit nära gränsen för vad som uppfattats som

rasism, och också vid flera tillfällen överträtt den. Exempel finns bland annat i den UKIP-ledda delen av kampanjen för brittiskt utträde ur EU i juni 2016. UKIP drev kampanjen med starkt fokus på invandringsmotstånd och lanserade några veckor före folkomröstningen en mycket omtalad och kontroversiell affischkampanj. Bilden på affischen är tagen i Slovenien under den stora flyktingströmmen hösten 2015 och har ingenting med frågan om den fria rörligheten i EU och det stora antalet EU-medborgare, framför allt polska, som sökt sig till Storbritannien, att göra. Alla på bilden är icke-vita. Affischen ledde till fördömanden från hela Storbritanniens politiska spektrum. Ledande personer i det officiella Brexit-lägret tog avstånd från vad man beskrev som en rasistisk affisch som förde tankarna till nazistisk propaganda. Den polisanmälades också för det brittiska motsvarandet till hets mot folkgrupp.

Under samma period sade dåvarande UKIP-ledaren Nigel Farage att brittiska kvinnor utsätts för risker för sexuella övergrepp utförda av migranter och att detta kunde bli en ”atombomb” i folkomröstningen. Ärkebiskopen av Canterbury tillhörde de som kritiserade uttalandet och sade inför parlamentets inrikesutskott att Farage bidrog till att legitimera rasism.

En rad andra uttalanden från företrädare för UKIP kan också nämnas som exempel på en rasistisk retorik:

- Nigel Farage sade 2014 i en radiointervju att han skulle bli orolig om rumänska män flyttade in i grannhuset. På frågan om han också skulle känna oro om tyskar flyttade in svarade han: ”Du vet skillnaden”
- UKIP-kandidaten som sade att den kände svarte brittiske komikern och skådespelaren Lenny Henry borde emigrera ”till ett svart land”
- UKIP-politikern som sade att muslimer har ”en totalitär ideologi” och tränger ut lokalbefolkningen.
- UKIP-medlemmen i Europaparlamentet som sade att brittiska muslimer borde skriva under en speciell uppförandekod.

Sammantaget anser SR att det finns saklig grund att tala om UKIP som ett parti som, förutom den EU-fientlighet som är partiets själva grund, också är invandrarfientligt ibland åt det rasistiska hållet.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SR ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Med kommentarskyldigheten följer ett visst utrymme för värderande omdömen.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Mot bakgrund av vad SR anfört i sitt yttrande kan den utrikespolitiske kommentatorns yttrande om UKIP som EU-fientligt, invandringskritiskt, ”ofta åt det rent rasistiska hållet”, inte anses strida mot saklighetskravet i SR:s sändningstillstånd. Inslaget strider inte heller mot kravet på opartiskhet.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Jan Holmberg, Clas Barkman, Staffan Dopping, Malin Bergström, Pia Rehnquist och Kristina Åberg efter föredragning av Rasmus Gedda.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Rasmus Gedda

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.